

IDA LINDE

**MAJKA
UBICE**

Prevela sa švedskog
Slavica Milosavljević

Laguna

Naslov originala

Ida Linde

MÖRDARENS MAMMA

Copyright © Ida Linde 2018, first published by Norstedts, Sweden, in 2018. Published by agreement with Norstedts Agency.

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

The cost of this translation was defrayed by a subsidy from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged.

Sa zahvalnošću ističemo da je prevod ovog dela svojom subvencijom omogućio Savet za kulturu Švedske.

KULTURRÅDET

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

MAJKA UBICE

Sin me je pitao: Da li bi me volela da nekog ubijem? I to je bilo pre nego što smo znali. Jer moj sin je bio samo dečak kad je pitao: Da li bi me volela da nekog ubijem? A ja sam odgovorila: Da.

U šuškala sam ga pokrivačem na kome je bio naslikan košarkaški teren i ugasila lampu u obliku cveta. On je, kao i obično, zgrabio moju ruku, a ja sam sela na ivicu kreveta i držala je kao ptičicu. Mogla sam da čujem kako se smeši u mraku. Izašla sam potom iz sobe, ali sam ostavila odškrinuta vrata, nadajući se da će svetlo iz kuhinje da upadne u njega, kao nada.

Dok sam stajala s rukama u vreloj vodi i prala sudove, setila sam se ljubavnika koga sam imala kad je moj sin bio mlađi. Jednom, baš kad je trebalo da zaspimo, pitala sam ga: Misliš da bih mogla da volim svog sina kada bi porastao i silovao nekog? Ljubavnik me je umornim smeđim očima pogledao, s jastuka, i po svom običaju odgovorio pitanjem: Da li uvek moraš da iskušavaš ljubav? A ja sam odgovorila: Da.

Stajala sam tako u toj kuhinji i tanjire i čaše slagala na stalak. Napolju je bio suton, nekoliko osvetljenih stanova u

zgradi preko puta sijalo je poput špijunki. Neko je izgleda pravio zabavu, ljudi u odelima i haljinama šetali su, mada u stanovima u kojima smo živeli zapravo nije bilo prostora za tako nešto. U jednom drugom stanu videla se dahtava plava svetlost. Moj sin je imao običaj da kroz prozor gleda TV, toliko su soliteri bili blizu.

Bilo je to vreme kad sam i ja mogla da pozovem ljude u kuću, i, dok sam stajala kraj prozora, pitala sam se zašto sam potpuno sama. Pre nego što sam se presvukla u crnu spavaćicu, ugasila sam lampu, da niko spolja ne bi mogao da me vidi, moje bezvredno lepo telo. Zatim sam stajala kraj odškrnutih vrata sobe svoga sina, i brojala svaki njegov udah.

Tada sam mislila da je naš stan nama sasvim dovoljan. Moj sin je imao sobu koju sam svako veče pred spavanje raspremala i brisala prašinu, da bi mu bilo lepo kada se probudi. A ja sam spavala na svetlom plišanom kauču na rasklapanje, u dnevnom boravku, koji sam svako veče rasklapala i svako jutro sklapala. Kauč bi mogao, naravno, stalno da stoji rasklopljen, pošto smo samo ja i moj sin tu živeli, ali je osećaj pristojnosti nalagao da razdvojim noć od dana.

I mali smo kupatilo sa šoljom, lavaboom i malom tuš kabinom. Kad bih ujutro stajala u njoj, pomišljala bih prosto: kiša. Mom sinu su mlečna stakla na vratima bila neprijatna, pa se tuširao otvorenih vrata, i za sobom, na tamnoplavom podu, ostavljao plitko more. Ponekad bi me sav srećan dozvao, i onda bismo zajedno gledali kako voda, u vrtlogu, uzbudljivo klizi u slivnik. U kuhinji smo imali sto na rasklapanje pored prozora i dve nasleđene stolice, sa crvenim jastucima. Često mi je padalo na pamet da kupim nove, ili da ih menjam prema prazniku, ali to ipak nikada ne bih uradila. Živeli smo u stanu, i svaki put kad bih prošla kroz ulazna vrata, pomislila bih: dom.

Ujutro, pošto sam se istuširala, sin me je pitao: Da li sad imaš drugačije mišljenje o meni? Posle onog što sam te juče pitao? Iznela sam hleb i sir i razbarušila mu kosu, a on mi je odgurnuo ruku: Prestani! Nasmejala sam se, otišla po svoju kafu i okrenutih leđa odgovorila mu: Ne,

ništa ne može da učini da se moja osećanja prema tebi promene.

Moj sin je seo u autobus za školu, a ja sam sela u autobus za posao. Bilo je hladno, ljudi su nosili debele crne jakne koje se guraju, i curile su im sline. Neka mlada devojka pomerila se kad sam ušla, ne zbog mojih godina, umišljala sam, već zato što je moje hramanje bilo prvo što se uoči. Lepo. Bilo je toplo na sedištu, i osetila sam olakšanje što se ujutro smešim nekom strancu.

Cenili su me kao sekretaricu redakcije, i ljudi su jednako prolazili pored mog stola, uvek imali nešto da me pitaju, a ja sam odgovarala. Pravili smo udžbenike za predmete o kojima sami ništa nismo znali. To su mi bile kolege, izlazili smo u grad na piće. Razlikovali smo se po tome što sam ja imala osećaj da nisam jedna od njih, bila sam neko ko bi svetu mogao da dâ bilo šta, i baš zbog toga sam morala da veoma pažljivo biram reči. Ali ako tako radiš, niko nikada ne može da ti se približi.

Vraćajući se kući ušla sam u trafikku kod autobuske stanice, i kupila srećku. Zнала sam da samo iznenadna sreća može da spase mene i mog sina, ali nisam znala da ćemo jednog dana sve da izgubimo. Kasirka se ljubazno osmehnula, pokazala na štrik sa srećkama s kojeg je kapala nada, i pitala: Hoćeš sama da izabereš? Odmahnula sam glavom i rekla: Ne, hvala, ne verujem u sudbinu, potrebna mi je sreća. Nastavila je da se osmehuje i dala mi broj sedam. Kao dete sam nosila taj broj, u košarkaškom timu. Nisam bila nostalgična i ne znam zašto sam čuvala majicu ružne žute boje, koja nije mogla da se nosi ni kao fora. Materijal je gotovo u potpunosti bio od poliestera, i u njoj se telo znojilo jakim sintetičkim znojem. Ali moj sin je voleo tu majicu: imao je običaj da je obuče, nagura zgužvane čarape kao grudi, i kaže: Gledaj, mama, ja sam ti!

Moj sin je sa mnom gulio luk i krompir. Pažljivo je seckao papriku na kockice. Plašila sam se da će opeći po svojim

tankim prstima, pa sam sama pržila mleveno meso. On se šalio: Valjda ti je jasno da neću uvek živeti kod tebe, mamicе? Nasmеšila sam se i rekla: Sve u svoje vreme, sunce. Mislila sam na potpunu tišinu koja će tada nastati, dok je on posipao kim i nožem seckao paradajz.

Nisam se usudila da ogrebem srećku sve dok moj sin nije zaspao. Osećala sam kao da gori u novčaniku kada sam pažljivo spustila ruku na izlisanu kožu. Srećka je činila da se mašta kreće u raznim pravcima, i da razmišljam o tome šta ćemo sve moći da radimo. Da odemo na odmor. Da kupim lepu haljinu, pa će me, možda, neko opet, usput, poželeti. Mogli bismo da imamo auto, i tada bih nas leti odvozila na more. Precizno i jednostavno. Sedela sam na ivici kauča i čula kako mi more žubori u ušima, kako mi kvasi obraze, i osetila ukus soli u ustima.

Te večeri je mom sinu bilo teško da zaspi. Možda je osećao kako nerv nade pulsira kroz moje biće, znao je moje pokrete napamet. Kada sam po treći put provirila u njegovu sobu, pitao je: Misliš da će ovde biti rata? Iznenadila sam se. Zato što ga je njegov sopstveni nemir držao budnim, a ne moje ponašanje. Biće deteta uvek se tako iznenada prikazuje svojim roditeljima. Ali najviše me je iznenadilo to što je znao da postoji svet izvan solitera u kome smo živeli. Nikada nisam razgovarala s njim o onome što piše u novinama. Ili da neki ljudi žive u drugim kućama, blizu vode. Sela sam na ivicu kreveta i pomilovala rastuće telo ispod pokrivača, i rekla: Nemoj da razmišljaš o tome, sedeću ovde dok te noć ne uzme.

Kada je konačno zaspao, sela sam za sto i s prsta skinula bakinu staru venčanu burmu. Nikad nisam bila udata, ali prsten mi je pomagao da neke ljude držim na odstojanju. Veštačkim dijamantom počela sam da grebem srebro sa pravougaonika. Nije bilo uzbudljivo. Odmah je bilo očigledno da ništa nismo osvojili. Pažljivo sam iscepala srećku na komadiće – da moj sin ne bi mogao da u đubretu vidi moju nadu. Za svaki slučaj istresla sam nos i slinav papir bacila preko ostataka srećke.

Zvala sam ga moj sin zato što je to bilo u mojoj moći. Nisam ga rodila, došao mi je i ja sam ga primila, to je dovoljno za roditeljstvo. Ljubav može da bude impuls i da nakon toga postupcima preuzmeš odgovornost za nju. Bilo je divno reći da nešto tako prekrasno kao što su njegova ustašca sa bisernim mlečnim zubima pripada meni.

Moj sin je, popodne, kući doveo drugove. Iz njegove sobe čuli su se smeh i kikotanje kao neki poseban jezik. Stajala sam ispred vrata i slušala ne razumevajući ništa, i baš zato mi je srce bilo radosno. Olakšanje što neko drugi proizvodi zvuke u stanu, da nisam jedina odgovorna za stvaranje disonance. Imala sam tu manu da sve uvek sređujem. Račune, konzerve, osećanja. Niko nije mogao da mi se približi a da ne pomisli na smrt – to sam često mislila. Ali sada su deca zavijala, i zvučalo je kao da se stvari lome, a ja sam pomislila da bi bilo divno kad bi ruke imale nešto da poprave.

Kad su drugovi mog sina otišli, i mi treći put te nedelje jeli čorbu s mesom, a bilo je teško smisliti nešto drugo za jelo,

moj sin je rekao: Danas sam udario devojčicu, i usta su joj prokrvarila. Trgla sam se: Šta kažeš? Sin se samo nasmejao mom iznenadnom pokretu: Ne, samo sam se šalio. Pa šta ti misliš ko sam ja? I onda je otišao u svoju sobu, a da nije raspremio sto. Držao se koliko uvređeno, toliko i ponosno.

Te noći mi je bilo teško da zaspim. Ležala sam između čaršava i mislila na devojčicu koja jeste ili nije udarena. Kako joj se krv jeste ili nije slivala niz bradu. Da li je to bilo napolju? Da li beli sneg jeste ili nije pocrveneo? Ili, ako je bilo unutra, da li krv jeste ili nije kapala na linoleum? Jer mora da je bilo u školi. I sama se sećam da smo se tukli u školi, i ukusa gvožđa u ustima. Pitala sam se da li je devojčica bila krupnija ili sitnija od mog sina, da li je i ona njega udarila, ko je prvi udario, ako je neko uopšte udario. Na licu posle toga, kad se opere krv, ostane neka senka, i iznad usta, i u očima.

Ustala sam s kauča i ušunjala se u sobu svog sina. Spavao je onako kako je činio još kao veoma malo dete, s jednom rukom ispod obraza a drugom preko ivice kreveta, poput ranjivog pokreta izbačenog u svet. Zaboravila sam da spustim roletne i oprezna svetlost, koja je dopirala od uličnih svetiljki, razlivala se po radnom stolu. Tamo je ležao crtež – moj sin nikad nije crtao: lice koje mi nije bilo poznato, raširene nozdrve i široka usta. Mora da je neko od njegovih drugova umeo to sa olovkama i papirom. Ostavila sam crtež i uvukla se u ispranu posteljinu.

Ujutro sam dugo držala ruku svog sina pre nego što je trebalo da krenemo; nije bilo modrica od tuče na njoj. Samo prekinuta linija života, koju sam pokušavala da izbegnem

još dok je bio mali. Dopuštao je da ga držim za ruku kao da je hteo da mi pruži majčinski trenutak, dok još ima vremena za to, i ja sam je držala, i htela da ga pitam šta zna o vremenu, ali se nisam usuđivala.

Ista mlada devojka pomerila se u autobusu kad sam ušla, hramljući, ali okrenula je glavu pre nego što sam stigla da se nasmešim. Glupo razočaranje. Da budeš onaj koji je pažljiviji prema drugom nego on prema tebi. Gledala sam je dok se primicala žutoj šipki: u farmerkama, visokim čizmama i s rukavicama bez prstiju. Nokti su joj bili lakirani u plavo. Ja sam pogledala svoje izgrizene, i uvukla ih u rukavice, da ne bih morala da gledam u sopstvenu nesposobnost da brinem o sebi.

Ti si brižne prirode, rekao je moj stari ljubavnik, zato ti više odgovara da budeš majka nego da si sa mnom. I ja sam ustala iz kreveta, još uvek se sećam kako su mi bradavice bile tvrde u dodiru s platnom, morala sam da obučem svu odeću da bih uspela da kažem: Kao da ti nisi tražio majku u meni. Klimnuo je glavom, navukao pokrivač preko golog tela; sve što se među nama desilo – nestalo je, i to je bio poslednji put da smo se videli.

Ili sam ga videla još jednom, kada sam otišla do njegove kuće. Stajala sam ispred i razmišljala o rastojanju između nas. Čekala sam dok ga nisam opazila u prozoru: pokreti koji su bili tako poznati, ruka ka potiljku, ukus njegovih usta u mojim. Činilo mi se da je kraj bio miran, i iznenadilo me je što sam gurnula ključeve u točak njegovog bicikla, pre nego što sam otišla. Pa nije bilo ničega zbog čega je trebalo da se svetim.

Pamćenje mi nikad nije bilo jača strana, skoro se nisam sećala nikakvih detalja, ali osećanja jesam. Zato sam naučila da pravim spiskove i ceduljice da bih, uprkos svojoj mani, mogla da obavljam životne zadatke. Među ceduljicama na mom radnom stolu pisalo je: Pošalji Sali cveće. To je bila stara ceduljica koja nije precrtana, to je bila stvar koja nije urađena. Ali niko me nije kaznio zbog toga, i za utehu sam je ostavila među ceduljicama čija sam uputstva sledila i ubrzo potom ih precrtavala crvenom hemijskom olovkom.

Samo sam jednom kaznila svog sina, i posle toga odlučila da to više nikad neću uraditi. Kasnije je delovao prilično ravnodušno kad bi taj događaj bio pomenut, ali sve vreme dok je bio zatvoren u svojoj sobi, ja sam ispred nje plakala. Kaznila sam ga zato što su on i njegov drug ubili pticu. Možda je već bila ranjena, pošto nije pobešla od njihovih pohlepkih prstiju. Stavili su kamen na paperjastu glavu i

pritiskali dok nije krcnulo. Nisam čula taj zvuk, pa nisam ni bila tamo, ali zbog glasa mog sina kad je to imitirao, krckanje mi se razmnožavalo u slušnim kanalima. Kad su sklonili kamen, krv i barica mesa i perja dirnuli su nešto u njihovim dečjim srcima, i moj sin je uzeo pticu i novim rukavicama je zakopao u sanduk s peskom u dvorištu. Rupa je bila duboka, rekao je moj sin, sahranio sam i rukavice. Ubogi uzdah kroz moja usta. Pesak tvrd od mačje mokraće. Pitala sam ga koja je to ptica bila, a on je tako toplim glasom, sa druge strane vrata, rekao: Bila je crna kao ugalj sa narandžastim kljunom. Kosova je u to vreme bilo u izobilju. Stajali su na drveću, hodali po zemlji i ponekad po prozorskoj dasci. Umislila sam da nose neke tajne koje će se obelodaniti. Ali kosovi ništa nisu obelodanjivali. Prvo su bili tu, onda su nestali.